МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління та національної безпеки
Кафедра економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

СОЛОДУН ДІАНА ВІТАЛІЇВНА
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 343.35:351
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Д. В. СОЛОДУН
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
ЗОЛОТНИЦЬКА Юлія Вікторівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат економічних наук
(науковий ступінь, вчене звання)

Житомир – 2022

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління
за результатами попереднього захисту: **СОЛОДУН Діана Віталіївна** допущена до захисту.

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від «____» грудня 2022 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління
к.е.н., професор _____ Валентина ЯКОБЧУК
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (власне ім'я, прізвище)

«___» грудня 2022 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _**СОЛОДУН Діана Віталіївна** захистила
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК
_____-____ _____ Настасія ПУГАЧОВА
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (власне ім'я, прізвище)

АНОТАЦІЯ

СОЛОДУН Д.В. – Антикорупційна політика держави в контексті суспільних трансформацій Кваліфікаційна робота на правах рукопису. Міністерство освіти і науки України, м. Житомир, 2022 р.

Кваліфікаційна робота спрямована на проведення теоретичного аналізу формування антикорупційної політики держави в умовах посилення трансформаційних процесів в сферах політики, економіки, управління. Зроблені акценти на пріоритетних напрямах та нових концептуальних підходах в питаннях удосконалення антикорупційної стратегії держави через інновації в нормативно-правовому забезпеченні антикорупційних процесів, посиленні комунікації та взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства, локалізацію антикорупційних інструментів в контексті трансформації моделі публічного управління.

Ключові слова: корупція, управління, антикорупційна політика, стратегія, трансформація, публічне адміністрування, нормативно-правове забезпечення, держава.

SUMMARY

SOLODUN D. Anti-corruption policy of the state in the context of social transformations Qualification work on manuscript rights. Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2022

The qualification work is aimed at conducting a theoretical analysis of the formation of the anti-corruption policy of the state in the conditions of strengthening transformational processes in the spheres of politics, economy, and management.
Emphasis is placed on priority directions and new conceptual approaches in improving the anti-corruption strategy of the state through innovations in the regulatory and legal provision of anti-corruption processes, strengthening communication and interaction of authorities and civil society institutions, localization of anti-corruption tools in the context of the transformation of the public administration model.

Key words: corruption, management, anti-corruption policy, strategy, transformation, public administration, regulatory and legal support, state.

ЗМІСТ

ВСТУП 5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ 7

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ІНСТРУМЕНТІВ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ 17

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ 25

ВИСНОВКИ 34

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 36

ДОДАТКИ 39

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ефективність антикорупційної політики є фундаментальною основою для трансформації жорсткої моделі державного адміністрування до нової моделі публічного менеджменту, яка відображає демократизацію суспільних відносин та децентралізацію владних повноважень в системі публічного управління. Розробка і впровадження сучасної антикорупційної політики це вагома складова загальних трансформацій та адміністративного реформування української державності в напряму оновлення нормативно-правових правил, інституціонального середовища, концептуального бачення шляхів розв'язання актуальних питань подолання корупції.

Трансформаційний процес переходу до демократичних принципів врядування вимагає системного підходу до стратегії впровадження антикорупційних заходів на усіх рівнях публічного управління та нового наукового обґрунтування методик вибору інструментів антикорупційної діяльності, як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях.

Питанням реалізації антикорупційної політики присвячено ряд наукових праць українських та зарубіжних вчених, ці питання досліджував Г. Буряк, А. Гальчинський, В. Гейєць, В. Журавський, Я. Кашуба, Ю. Ковбасюк, О. Маркєєва, М. Мельник, О. Михальченко, С. Рогульський, Б. Розвадовський, Н. Щур, та зарубіжні вчені – Г. Беккер, Д. Белл, П. Дракер, Д. Кауфма, Д. Сорос, Е. Тоффлерта. Але зростання рівня корупції, її системний характер в Україні та складність шляхів вирішення проблеми викликають подальші дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи ґрунтується на теоретико-методологічній концептуалізації інноваційних підходів до антикорупційної політики держави в умовах трансформації моделі публічного управління. Поставлена мета передбачає вирішення питань:

-характеристики наукових підходів до управління антикорупційними

процесами в державі;

-визначення основних цілей та інструментів антикорупційної політики в умовах суспільних трансформацій;

– аналіз механізмів реалізації антикорупційної політики в Україні;

– характеристика сучасної антикорупційної стратегії в Україні;

– визначення шляхів вдосконалення антикорупційної політики в умовах суспільних трансформацій.

Об'єктом дослідження – є процес трансформації механізмів управління антикорупційною політикою.

Предмет дослідження – актуальні питання вдосконалення стратегії і тактики антикорупційних дій держави в умовах суспільних трансформацій.

Методи дослідження. Дослідження побудоване на застосовані загальних та спеціальних методів наукового пізнання, а саме застосовування серед загальних методів структурно-функціонального, статистичного, економіко-математичного, інструментів діалектики, наукової абстракції, аналіз і синтез, дедуктивних і дедуктивних підходів, що дозволило провести комплексне дослідження особливостей реалізації антикорупційної політики держави в умовах суспільних трансформацій та оцінити результативність антикорупційних стратегій на різних рівнях публічного управління.

Наукова новизна одержаних результатів може бути визначена, як можливість застосувати системний підхід до реалізації антикорупційної політики на різних рівнях публічного адміністрування.

Публікації. За темою дослідження надруковано три тези в збірниках науково-практичних конференцій.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Цінності Ради Європи базуються на повазі до людини, плюралізмі, демократії та верховенстві права, основною загрозою цим цінностям є посилення корупції, яка здатна знищити демократію, спотворити конкуренцію, уповільнити економічне зростання, підірвати довіру суспільства до політичної системи та державних інститутів. Рада Європи, у зв'язку з посиленням корупції, прийняла нові правові інструменти та рекомендації протидії корупційним ризикам, встановила більш жорсткі стандарти боротьби з корупцією та відмиванням грошей. Моніторинг дотримання антикорупційних стандартів було покладено на держави-члени Ради Європи, які на рівноправних засадах здійснюють оцінювання ступеня корупційних ризиків, забезпечують процедуру відповідності антикорупційних заходів рекомендаціям ООН.

Таким чином, трансформації в напряму демократизації суспільних процесів, що відбуваються в Україні, потребують координації діяльності публічних органів в напряму стимулювання заходів антикорупційної політики у відповідності до стандартів Ради Європи. Ефективна антикорупційна політика є відправною точкою для успішної боротьби зі зловживаннями владою розробки та реалізації на практиці антикорупційних стратегій, проектів та планів. Сучасне належне врядування потребує участі суспільства у боротьбі за доброчесність, прозорість і відкритість антикорупційної політики держави ефективність якої залежить від наступних факторів:

- реальна підтримка усіх зацікавлених сторін;
- вирішення відповідних потреб через релевантність дій;
- ефективні механізми розробки та реалізації політики.

Процес розробки та реалізації політики повинен базуватись на покроковій інструкції для практиків щодо попередження та боротьби з корупційними ризиками, включати інструменти специфічні саме для цієї країни, регіону,

території та враховуючи ступінь складності проблем. Сучасна антикорупційна політика має бути органічно вбудована в загальнодержавну стратегію сталого розвитку в державну політику забезпечення добробуту населення.

Наукова спільнота виходить з твердження, що причинами корупції є «несформованість демократичної системи контролю за системою публічного управління є підставою здійснення посадовими особами корупційних дій, вибудови корупційних зв'язків і схем в напряму реалізації інтересів корумпованих структур через політичний та ринковий лобізм, клановість парламенту і уряду, порушення законодавства» [2].

Показники ефективності реалізації антикорупційної політики повинні фокусуватись на конкретних результатах і контролюватись громадянським суспільством відносно її легітимності. Потрібна регулярна координація та моніторинг усіх зацікавлених сторін реалізації антикорупційних заходів, необхідна публічність і постійний громадський контроль за процесом боротьби з корупцією. Контроль має бути систематичним і включати змістовні звіти, доступні для громадськості.

Це стимулює відповідальність за впровадження антикорупційних заходів, сприяє плідній антикорупційній діяльності органів публічного управління та громадських активістів при аналізі ризиків, оцінці доброчесності, діагностиці корупційних дій, визначенні корупційних індикаторів. При цьому статистична інформація не повинна автоматично розглядатись як надійна міра оцінки ступеня корупції, показник її рівня, для достовірності інформації потрібна оцінка поінформованих експертів, правоохоронних органів.

Основними формами корупції є злочинні діяння органів влади, а саме одержання хабара, зловживання впливом для власної користі, зловживання управлінськими функціями, конфлікт інтересів, кумівство та неналежне фінансування партій інші типи офіційної поведінки, які суперечать громадським інтересам. Бажання особистої вигоди часто розглядаються як основна причина корупції в державному секторі, але це надмірне спрощення складних відносин між особами та державою.

Є кілька теорій, які допомагають зрозуміти ці відносини, а саме, найпопулярніша теорія корупції це модель «принципал-агент» і пов’язана з нею агентська проблема. Модель принципал-агент припускає, що агент (державний службовець) служить для захисту інтересів принципала (незалежно від того, громадськість, парламент чи органи нагляду). Однак, насправді інтереси агентів часто розходяться з інтересами принципала, і хоча перший може встановлювати правила виплати у відносинах принципал-агент, існує інформаційна асиметрія на користь агента, яка може використовуватися ним або нею для особистої вигоди [11].

У цьому контексті агентська проблема виникає, коли агенти вирішують брати участь у корупційній операції в інтересах своїх власних інтересів і на шкоду інтересам принципала. Щоб обмежити проблему агентства, принципал може розробити стимули та схеми (наприклад, моніторинг, зв’язок і нагляд), щоб приборкати потенційні зловживання агента. Нещодавно теорія колективних дій з’явилася як альтернативне пояснення того, чому системна корупція зберігається, незважаючи на закони, які визнають її незаконною, і чому корупція протистоїть іншим антикорупційним зусиллям у деяких країнах [13].

Теорія колективних дій виходить за рамки традиційних відносин принципал-агент і підкреслює важливість таких факторів, як довіра та те, як люди сприймають поведінку інших. Науковці, які представляють дану теорію, розглядають системну корупцію як колективну проблему, оскільки люди раціоналізують власну поведінку на основі уявлень про те, що інші робитимуть у тій самій ситуації. Коли корупція стає соціальною нормою, усі починають сприймати її просто як спосіб досягти успіху. Люди усвідомлюють негативні наслідки широко поширеної корупції, але вони беруть участь у корупційних діях, оскільки вважають, що «немає сенсу бути єдиною чесною людиною в корумпованій системі» [14].

У такому середовищі антикорупційні заходи, засновані на моделі «принципал-агент», не будуть ефективними, оскільки немає «принципалів», які

забезпечуватимуть дотримання антикорупційних норм. Інституційна чи організаційна культура корупції призводить до нормалізації корупційних практик як на суспільному, так і на індивідуальному рівні, а також до безкарності за порушення чи ігнорування офіційних антикорупційних правил. Для боротьби з корупцією в цих обставинах необхідні колективні та скоординовані підходи, такі як реформаторські коаліції або ініціативні альянси організацій-однодумців, ці підходи часто називають ініціативами «колективних дій» [14].

Інституційна теорія також відома як інституціоналізм використовує інституційні характеристики країни та уряду, такі як існуюче верховенство права, чітко визначені антикорупційні норми та незалежні антикорупційні установи з правозасновницькими повноваженнями, щоб пояснити корупцію в державному секторі. Інституційна теорія досліджує процеси та механізми, за допомогою яких структури, схеми, правила та рутини встановлюються як авторитетні керівні принципи соціальної поведінки. Стосовно розуміння корупції інституційна теорія розглядає соціальний контекст і надає розуміння того, як корупція може вкоренитися в організаціях, установах і суспільстві, незважаючи на існування антикорупційної бази. Інституційна теорія вважає, що корупція впливає на характер, структуру та прозорість політичної системи та її інститутів. Водночас вона визнає, що зв’язок між корупцією, інституціями, політичними системами, культурою та статтю є дуже складним [14].

Інституціональні дослідження зосереджені на аналізі стосунків між політичними інститутами, з цим пов’язаний «інституціоналістський» погляд на політичну корупцію, розроблений Томпсоном (1995) і Лессігом (2018). Ця точка зору підкреслює, що хоча корупція може виникати на індивідуальному рівні, вона також може мати інституційний характер у випадках, коли інституції структуровані таким чином, що змушують їх відхилятися від їх первісної мети [14].

Прикладом є приватне фінансування політичних кампаній у Сполучених Штатах, де кандидатам, які балотуються на виборах, дозволено отримувати

фінансову підтримку з таких різноманітних приватних джерел, як пересічні громадяни, приватні корпорації та культурні чи релігійні організації. Таким чином може статися так, що після обрання політик, який отримав фінансову підтримку, скажімо, від приватної компанії, просуває певне регулювання, спрямоване на зменшення фіскального тиску в регіоні, де працює ця компанія. У цьому прикладі поєднання необмеженої фінансової підтримки та відсутності прозорості є проблемою, оскільки навіть якщо кандидати не діють незаконно на індивідуальному рівні, очевидно, що практика приватних пожертвувань сприйнятлива до політичної корупції. Таким чином, можна стверджувати, що інститут демократичних виборів є корумпованим, оскільки «інституціоналізована практика отримання приватних коштів на виборчі кампанії робить інститут демократичних виборів залежним від свавільного впливу фінансової влади». Інституціональний підхід передбачає, що при вивченні корупції ми повинні зосереджуватися на викривленні інституційних практик і механізмів, а не на індивідуальній неналежній поведінці [15].

Ще одна теорія, яка пояснює поширеність корупції в державному секторі, — це теорія ігор. Ця теорія намагається дати обґрунтування корупційних рішень державних службовців. Представники цієї теорії виходять з того, що корупція є частиною раціонального підрахунку та невід'ємним і часто глибоко вкоріненим методом, за допомогою якого люди приймають рішення. У цьому контексті люди стикаються з «дилемою в'язня», яка «ілюструє конфлікт між індивідуальною та груповою раціональністю» [15].

Особа боїться потрапити в невигідне становище, якщо вона відмовляється брати участь у корупційних діях, тоді як інші особи не відмовляються робити це в тій самій ситуації. У результаті всі особи отримують певну вигоду, яка, однак, завжди менша за вигоду, яку кожен з них отримав би, якби відмовився від корупційних дій. Це проілюстровано, наприклад, у сфері державних закупівель, де учасниками корупції є суб'єкти приватного сектора, які не впевнені в діях інших. Страх бути переможеними конкурентами, які діють незаконно чи неетично, таким чином спонукає компанії, які в іншому випадку

дотримуються етики, брати участь у корупції у сфері закупівель. Слід також зазначити, що різні ситуаційні та психологічні фактори можуть відігравати певну роль у сприянні неетичній поведінці, іноді незважаючи на найкращі наміри особи діяти етично [16].

Боротьба з корупцією є складною сферою, вона має ряд моделей поведінки та механізмів прийняття управлінських рішень, у зв'язку з чим, потрібні комплексні дії урядових інститутів, засновані на широкому використанні об'єктивних фактичних даних, якісній оцінці проектів і програм антикорупційної політики, що підтримуються ефективним аналітичним аналізом. Оцінка проектів і програм має зосереджуватись на результативності дій трьох сфер: антикорупційних органів, діяльності громадянського суспільства та реформування публічного сектору. В умовах воєнного стану, коли ряд дій органів влади визначаються невизначеністю, як показує досвід застосування методології теорії змін є важливим інструментом для проектування, реалізації та оцінки антикорупційної політики.

В умовах кризи, посадова особа завжди стоїть перед вибором методів регулювання, коли потрібно вибирати ймовірність виявлення, покарання, оптимальних інструментів попередження корупційних ризиків, тобто, державні службовці мають обрати оптимальну модель антикорупційної політики, яка буде органічна ситуації. Так, чесні чиновники, дії яких не мають корупційного спрямування через високі ризики виявлення, не ставляться до корупції більш суворо, ніж корумповані чиновники, що свідчить про те, що «чесний» політик не обов'язково є лідером у боротьбі з корупцією. Це можна пояснити тим, що корупція вважається «поганою» і відсутність зусиль для боротьби з нею може спровокувати когнітивний дисонанс, але збільшення ймовірності виявлення корупційних дій на 44% призводить до зменшення розкрадених ресурсів на 27 %.

Проте, опитування представників органів публічної влади показують можливі негативні поведінкові наслідки інституційних та організаційних особливостей корупційних ризиків, які відіграють певну роль у

результативності антикорупційних заходів. Дослідники виявили, що посадові особи з правоохоронних органів більше працюють над приборканням корупції порівняно з тими, хто працює в інших сферах публічного управління, а звернення за допомогою посередників може призвести до збільшення розкрадання. В умовах воєнно-політичної кризи потрібно посилити стимули політиків до боротьби з корупцією, створити більш потужну інституційну структуру політичної системи, яка буде нести повну відповідальність за корупційні діяння. Рівність перед законом — це принцип, згідно з яким усі люди повинні мати однакову ступінь відповідальності перед законом, незалежно від багатства, соціального статусу чи політичної влади. У слабкому інституційному середовищі рівність перед законом навряд чи збережеться в результаті вибіркового примусу. Маніпульованість – це ступінь, за яким публічними інституціями можна маніпулювати.

Чим менш маніпуляційними є інститути, тим стабільнішими вони можуть бути, сучасна концепція маніпуляції визнає той факт, що країни, що розвиваються, зазвичай характеризуються здатністю еліти навмисно маніпулювати інституціями на свою користь, таким чином, концепція маніпуляції тісно пов’язана з ідеєю захоплення держави. Захоплення держави визначається як неправомірний і незаконний вплив еліти на формування законів, політики та правил державотворення. Акцентом політичної корупції є прагнення політиків формулювати та формувати такі закони і правила державного устрою, які сприятимуть захопленню державної влади корупційними кланами, це суттєво відрізняється від загальноприйнятого підходу на корупцію, який наголошує на хабарництві, як інструменті впливу на виконання державних законів і правил [16].

Наше опитування показало, що більшість громадян (60 %) найчастіше чують про корупцію в контексті дій політиків і чиновників, а решта (31 %) знають про корупцію в контексті переслідування простих людей. Вісімдесят шість відсотків людей розуміли, що «якщо їх спіймають, то і хабародавці, і хабарники вчиняють протиправні дії», а 8 % вважають, що порушує закон лише

хабарник. У сукупності це підтверджує, що майже всі знають, що хабарництво в країні заборонено законом. Нарешті, 95 % суб'єктів погодилися, що «державний службовець завжди неправильно брати хабар» [17].

В умовах суспільних трансформацій існує статистично значуще та економічно підтверджене викривлення у виробленні антикорупційної політики, спричинене слабкою інституційною структурою публічної влади. Зокрема, саме взаємодія маніпуляції та рівності перед законом призводить до гірших результатів політики. Політики не змінюють своєї корупційної поведінки, коли вони підпадають під дію положень своєї ж політики, скоріше, вони використовують можливість маніпулювання своїм інституційним середовищем, щоб зробити вибір на користь слабшої політики. Це інституційне порушення є значним, але не критичним, навіть низькі рівні моніторингу виявились ефективними стримуючими факторами, це обнадійливий висновок, який має зацікавити всі сторони, які беруть участь у боротьбі з корупцією, інституційних реформах і зусиллях щодо розвитку демократичної державності.

Дослідження підтверджують ідею про те, що захист особи, яка приймає рішення, від покарання або дозвіл їй захистити себе може забезпечити стимули, необхідні для введення більш суворих антикорупційних заходів, які принесуть користь суспільству в цілому. Таким чином, якщо мета полягає в тому, щоб зменшити кількість корумпованих чиновників, дозволити особам, які приймають рішення, «відмовлятись» від власної політики, це може бути найкращим рішенням.

Корумповані чиновники, як правило, змінюють політику більшою мірою, коли політика обмежує їх власні дії. Навмисна зміна політики, яка відповідає суспільним інтересам, щоб можна було продовжувати корумповані дії, саме по собі є корупційним актом. Таким чином, ці висновки можна сприймати як доказ взаємодоповнюваності двох корупційних актів: розкрадання та інституційного порушення, тобто люди, яким надано інституційні повноваження, будуть схильні зловживати цими повноваженнями для власних інтересів в двох напрямах.

Є ряд стимулів, які стимулюють політиків боротися з корупцією, використовуючи виявлення та покарання як інструмент боротьби з корупцією. Існує чотири підходи, в яких інституційне середовище різниться за двома вимірами – рівність перед законом і можливість маніпулювання. Рівність перед законом – це принцип, згідно з яким усі повинні мати однакове ставлення перед законом, тоді як здатність до маніпулювання означає ступінь, до якого інституції можуть маніпулювати ті, хто приймає рішення.

Ми вважаємо, що, якщо отримати інституційні повноваження робити це, політики спотворять антикорупційний інструмент, щоб зменшити рівень виявлення, коли цей інструмент через юридичну рівність порушує їх власну здатність діяти корупційно. Розмір викривлення є значним і становить близько 70% від середнього рівня виявлення, обраного, коли ймовірність виявлення не стосується розробника політики. Навіть чесні політики встановлюють менш суворі рівні виявлення, коли вони умовно застосовуються до власних дій. Проте важливо зазначити, що коли інституціями можна маніпулювати, політики не обирають нульовий рівень виявлення, навіть якщо їхні власні корупційні дії можуть бути виявлені та покарані [18].

Корумповані політики обирають менш суворий рівень моніторингу, ніж їхні корумповані колеги, коли механізм також загрожує їхнім власним прибуткам. Оскільки і розкраданні, і слабкі антикорупційні механізми суперечать суспільному благу, це свідчить про те, що корупція може породжувати подальші корупційні дії.

Спільні корупційні дії розробника політики та інституційного середовища можуть послабити ефективність антикорупційної політики, таким чином в трансформаційному суспільстві, де інституційні рамки часто вважаються слабкими за стандартами розвинених країн, потрібно інвестувати значні зусилля та ресурси в боротьбу з корупцією. Заохочення до впровадження антикорупційної політики повинні координуватись з прийняттям інноваційних антикорупційних законів, інструментів стимулювання політиків до зниження рівня корупції в суспільстві.

Висновки до 1 розділу

Трансформаційні процеси, в напряму демократизації системи публічного управління, суттєво впливають на антикорупційну політику, яка стає основним інструментом для країни, яка зіткнулась з системними проблемами корупції. Прагнучи розробити якісну антикорупційну політику, органи влади застосовували об’ємні і складні антикорупційні стратегії, які ставали некерованими та перешкоджали ефективному застосуванню фінансових, людських та адміністративних ресурсів, не дозволяли зосередитись на пріоритетних напрямах реалізації антикорупційних заходів, не створювали умов для доступу до результатів антикорупційних дій широкій громадськості. Сучасні стратегія та політика запобігання та боротьби з корупцією мають бути зосереджені на основних цілях розвитку суспільства, носити реалістичний характер, бути правильно розробленими, достовірними і зрозумілими як для громадських активістів, так і для державних установ. Назріла необхідність «антикорупційної» політики.

РОЗДІЛ 2.
ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ІНСТРУМЕНТІВ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Недостатній прогрес в реалізації антикорупційної політики України суттєво гальмує економічне зростання та розвиток демократії в країні. Успішна реалізація антикорупційної політики дозволить Україні наздогнати членів ЄС у найближчі роки і досягти середньоєвропейських значень вищезазначеного показника. Результати попередньої Антикорупційної стратегії, розробленої на 2014 – 2017 р. та державні програми для її реалізації, мали значний антикорупційний потенціал, який не вдалось ефективно використати через тривалість процесу формування спеціалізованих антикорупційних інститутів, непослідовність державних антикорупційних стратегій [28].

Мета сучасної Антикорупційної стратегії полягає в досягненні прогресивних змін в питанні запобігання та протидії корупції, забезпеченні узгоджених дій антикорупційних інститутів, органів публічної влади та місцевого самоврядування. Нова Антикорупційна стратегія визначає корупцію як основну перешкоду забезпечення стабільності економічного зростання та ефективності публічного адміністрування в умовах демократизації врядування та трансформації суспільних відносин. Завданнями попередньої Антикорупційної стратегії було формування системи пріоритетів, пов’язаних з розробкою антикорупційних інструментів (правових інститутів) та створення антикорупційних органів для забезпечення ефективного впровадження таких інструментів.

Категорія “корупція” в правовому полі України з’явилась в ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», який визначає що «корупція – це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або

на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [14]. В основу інституційного забезпечення антикорупційної політики України було покладено антикорупційні принципи задекларовані резолюцією Ради Європи в 1997 р., що полягають в:

- посиленні ступеня проінформованості громадянського суспільства;

- створенні умов для самостійності діяльності антикорупційних органів;

- детінізації економічних процесів;

- якісній підготовці кадрового забезпечення, що несе повну відповідальність за ефективність антикорупційних заходів;

- використанні системи податків, законодавства та органів публічної влади у боротьбі з корупцією;

- прозорості, відкритості, відповідальності органів публічної влади у прийнятті управлінських рішень;

- розробці кодексу поведінки державних службовців;

- належній процедурі контролю за органами влади ;

- впровадженні системи ревізії дій по запобіганню та виявленню корупції;

- врахуванню відповідальності за корупційні дії;

- прозорості процедур у публічних закупівлях;

- прозорості правил фінансових операцій політичних партій;

- незалежності засобів інформації у висвітленні корупції;

-наявності інструментів нормативно-правового захисту від корупції;

- підтримці наукових розробок і проектів по боротьбі з корупцією;

- врахуванні корумпованості процесів адміністрування;

- посиленні міжнародного співробітництва в питаннях запобігання корупції;

- формуванні якісної моделі публічного управління антикорупційною політикою;

-боротьбі з хабарництвом у всіх сферах і рівнях управління;

- участі громадянського суспільства у вирішенні питань корупції.

В попередні періоди, завдяки іншим програмним документам, Уряд обмежив можливість корупційних дій в окремих сферах, провівши секторальні реформи, разом з тим, нова антикорупційна концепція стратегічних напрямів зменшення корупційних ризиків, поєднавши підходи в напряму зменшення рівня корупції та підвищення суспільної довіри до владних структур, що в значній ступені прискорило соціально-економічний розвиток України. Зокрема, згідно з дослідженнями проведеними в 2020 році, річний прибуток від впровадження антикорупційних заходів в окремих секторів становив 150–160 млрд грн [28]. Разом з тим, рівень корупції в світі в цілому та в Україні зростає, що потребує результативних стратегічних управлінських дій рисунок 2.1.

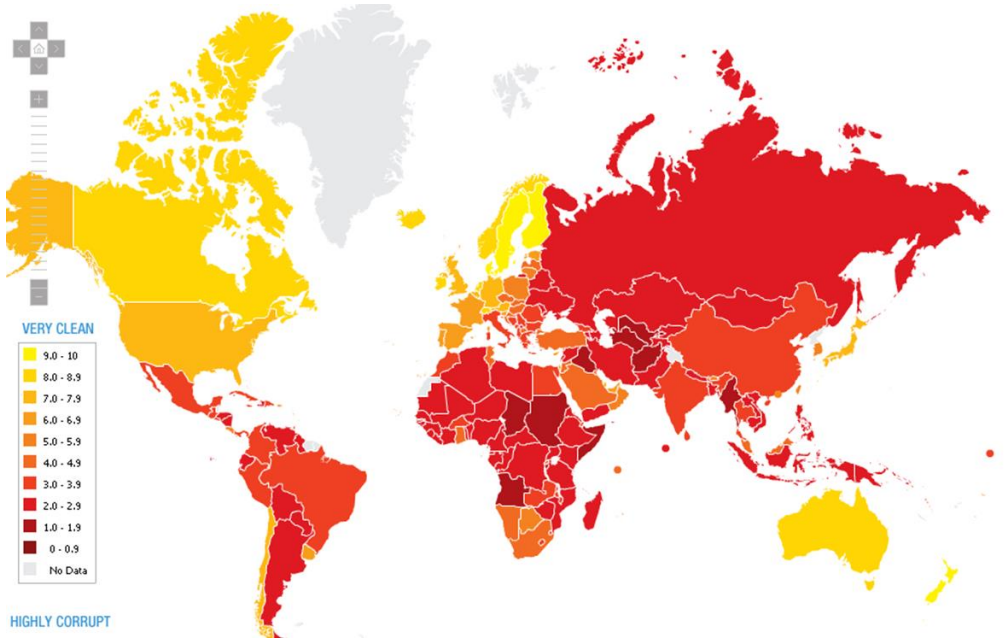

Рис. 2.1 Рівень корупції у світі в 2020 році

Джерело: [28].

Пріоритети в напрямах профілактики і запобігання корупції в 2020 – 2024 роках базуються на результатах стандартного опитування рівнів корупційних викликів України. Так, проведене у 2020 році опитування підприємців, експертів та широкої громадськості, інших груп респондентів, про стан, динаміку та поширеність корупційних процесів в Україні, а також стан ефективності антикорупційної політики, відповідно до стандартів опитування

щодо рівня корупції, показало, що ключовим пріоритетом у боротьбі з корупцією, як для бізнесу (57 % респондентів), так і для населення (52 % респондентів) має стан судової системи України. Наступним за пріоритетом, для громадян, було названо стан охорони здоров'я (38 %), поліції та прокуратури (37 %), державного сектору економіки (27 %), податкового та митного секторів (25 %), а також фінансові аспекти проведення виборчого процесу політичними партіями (21 %) [29].

Представники бізнесових структур ієрархію пріоритетів у протидії корупції вибудували від поліції та прокуратури (41 %), до податкового та митного секторів (32 %), політичних партій та їх фінансування виборчих кампаній (25 %), охорони здоров'я (24 %), оборони і безпеки (23 %), що співпало з думкою експертів. Експерти акцентують увагу на впливі звичаїв, земельних відносин, міського розвитку, будівництва великих об'єктів інфраструктури, судової системи на корупційні процеси. Пересічні громадяни вважають, що найбільше відчувають корупційний вплив при отриманні медичних послуг, бізнесмени при взаємодії з правоохоронними органами та органами прокуратури [29].

Аналіз корупційних процесів в Україні, оцінка ефективності попередньої антикорупційної політики, відповідність її міжнародним стандартам публічного менеджменту і найкращим міжнародним практикам у

запобіганні та протидії корупції, дозволили сформувати пріоритети антикорупційної політики на 2020–2024 роки, які полягають:

- в упорядкуванні функцій державних та місцевих органів через усунення дублювання у повноваженнях, припинення недієвих повноважень, що створює додаткові корупційні ризики;

- переході до цифрової трансформації реалізації функцій органів публічної влади та місцевого самоврядування;

- досягненні прозорості, відкритості та відповідальності як основи мінімізації корупційних ризиків органів публічної влади;

- створенні зручних для користувачів та законних альтернатив у

задоволенні потреб фізичних та юридичних осіб;

- невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов’язані з корупцією дії та правопорушення, що створюють додаткові стримуючі ефекти для суб’єктів;

- формуванні суспільної нетерпимості до корупції, утвердженні культури, чесності і поваги до верховенства права;

Основні принципові положення антикорупційної політики мають враховуватись при розробці:

- програмних документів Кабміну, інших інститутів влади, спрямованих на ефективну боротьбу з корупцією в усіх сферах суспільного життя;

- антикорупційних програм публічних органів, які зазначені в Законі України «Про запобігання корупції» і визначають діяльність органів місцевого самоврядування, дублювання повноважень одним і тим же органом, поєднання яких створює додатковий корупційний ризик;

- цифрових трансформацій реалізації повноважень органів публічної влади та місцевого самоврядування;

- інструментів забезпечення прозорості в розкритті даних як основи для мінімізації корупційних ризиків;

- механізмів впровадження антикорупційних практик, більш зручних для користувачів;

-формуванні системи юридичної відповідальності за корупційні правопорушення;

- формуванні суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури та поваги до верховенства права.

Реалізують Антикорупційну стратегію та відповідні державні програми Національне агентство з питань запобігання корупції, враховуючи особливості, встановлені Законом. Кожний пріоритетний напрям Антикорупційної стратегії визначає шлях вирішення проблем та досягнення стратегічних результатів у боротьбі з корупцією. Це забезпечує чітке розуміння необхідних заходів для реалізації антикорупційної політики. Якщо, здійснення заходів державних

антикорупційних програм не результативне, то Нацагентство видає накази керівництву відповідних органів про необхідність забезпечення належного виконання таких заходів та ініціює притягнення до дисциплінарної відповідальності керівника такого органу.

Змінити Антикорупційну стратегію без обговорення громадськістю та

урахування позиції Нацагентства не можливо. Координаційні функції реалізації Антикорупційної стратегії та заходів з державних антикорупційних програм виконує Нацагентство у відповідності з процедурами, визначеними законодавством. При Нацагентстві створено Координаційну робочу групу, яка є дорадчим органом, також контролює фінансове забезпечення реалізації Антикорупційної стратегії державним бюджетом та місцевими бюджетами, рух грошових коштів, які призначені для виконання державних антикорупційних програм та фінанси направлені міжнародною технічною допомогою [28].

Моніторингові функції виконання Антикорупційної стратегії та державних програм здійснює і оприлюднює Нацагентство, ним здійснюється систематичний збір, агрегування та аналіз інформації по виконанню антикорупційних заходів, які передбачені державними програмами. Оцінювання та звітність по реалізації Антикорупційної стратегії забезпечуються спеціалізованими публічними органами на основі аналізу показників виконання державних програм, їх впровадження і просування. Спеціалізовані антикорупційні органи аналізують корупційні ситуації, здійснюють статистичне узагальнення результатів досліджень та аналізу практичного застосування антикорупційних законів.

Індикатори результативності виконання Антикорупційної стратегії включають:

- ступінь реалізації програмних заходів;

- ступінь відповідності нормативів, які передбачені державними програми;

- ступінь впровадження міжнародних стандартів та передового світового досвіду;

- швидкість у просуванні України в рейтингах IWP;

- частка населення, що негативно ставиться до корупційних дій;

- частка громадян, що мають особистий корупційний досвід;

- кількість громадян, які повідомляють про корупційні дії.

Результати звіту реалізації Антикорупційної стратегії відображені в національній доповіді щодо ефективності антикорупційної політики, готує і представляє Нацагентство, виходячи з процедури що визначається законодавчими нормами, що дозволяє досягти очікуваних стратегічних результатів, а саме:

1) Встановити загальні показники та причини корупції в Україні, систематично оцінювати досвід та суспільне сприйняття корупції;

2) Запровадити єдину систему збору, узагальнення, аналізу статистичних даних результативності дій спеціалізованих антикорупційних органів.

Відповідні дії проводяться Національним антикорупційним бюро, Державним бюро розслідувань, Національним агентством з питань виявлення та управління одержаними корупційними активами, Національною поліцією, органами прокуратури, судами та іншими державними органами по виявленню, розслідуванню та розгляду справ про корупційні діяння.

Висновки до 2 розділу

Ефективність антикорупційної політики важлива складова реалізації загальнодержавних цілей розвитку на демократичних ціннісних орієнтирах публічного управління, результативного управління антикорупційними заходами та рішеннями, якісного процесу адміністрування процесу боротьби та запобігання корупції. Антикорупційна політика це система дій держави по запобіганню корупційним ризикам, стримуванню корупційних процесів, побудові антикорупційних стратегій та реалізації антикорупційних заходів в інтересах підвищення рівня життя населення, сталого розвитку суспільства. Антикорупційна політика повинна бути спрямована на трансформацію

урядових заходів по посиленню кримінальної відповідальності та публічного адміністрування корупційних дій у сфері економіки, політики, управління. Сучасні трансформаційні процеси в суспільстві в напряму побудови демократичної моделі публічного менеджменту акцентують увагу уряду на покращенні інструментів профілактики, організації, планування, мотивації та комунікації в реалізації антикорупційних проектів і програм подолання корупції.

РОЗДІЛ 3.
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Корупційні дії проявляються в різних формах і на різних рівнях публічного управління і можуть бути представлені малою адміністративною або бюрократичною корупцією публічних посадовців, які перевищують повноваження з метою заволодіти і використати для власних потреб державні кошти, ресурси, або отримати винагороду, такі діяння можна назвати малою корупцією. Велика корупція - пов’язана з неналежним використанням ресурсів держави публічними інститутами, таємними домовленостями приватних підприємств з державними чиновниками чи політичними інститутами з метою отримання винагороди, або бажаннями узурпації влади в державі.

Корупційні дії мають ряд характерних особливостей в різних країнах, таким чином, загальні заходи антикорупційної політики та інструменти антикорупційних дій органів влади, місцевого самоврядування та громадських активістів будуть істотно розрізнятись в залежності від рівня корупційних ризиків. Потрібно зрозуміти, що місцеві чинники, які викликають корупцію на всіх рівнях публічного управління, повинні знайти інструменти ефективного керівництва і зацікавленості подолання корупції. Основні фактори, що викликають корупцію, полягають в наявності спірних повноважень в органах влади різних рівнів адміністрування, у відсутності консенсусу інтересів зацікавлених сторін, непослідовності у прийнятті управлінських рішень, недостатності прозорості та відкритості антикорупційних заходів тощо.

Державні посадовці, в корумпованих системах, орієнтуються на обслуговування «клієнтів», що пов'язані з посадовцями етнічним, географічним, економічним та політичним компонентом, який створює корупційне середовище. Їх спільні дії спрямовані в напряму реалізації групових корупційних інтересів з ціллю отримати особисту вигоду, порушуючи етичні норми і принципи верховенства права. Корупційні дії в публічній сфері

зростають, ефективність інститутів влади падає, підзвітність органів виконавчої влади не реалізується, контроль за ризиками втрачається, зловживання владою посилюються при відсутності цілеспрямованої антикорупційної політики та комунікації між усіма зацікавленими сторонами.

Державні інституції в країнах, що мають високий рівень корупції, практично не контролюються громадянським суспільством, підзвітність в них формалізована, відсутні прозорість, відкритість та підзвітність у прийнятті управлінських рішень. Національне лідерство повинне надавати пріоритетність вирішенню питань корупційних зловживань, через застосовування обмежувачів виникнення корупційних ризиків в публічному адмініструванні.

Поширення корупції в публічній сфері робить корумпованими навіть найвищих посадових осіб, це приводить до того, що у посадовців нижчого рівню нема мотивації боротись з корупційними діяннями. В умовах трансформації суспільних відносин корупційні процеси стають симптомами фундаментальних проблем державного адміністрування, чим масштабніша корупція, тим менш ефективні інструменти антикорупційної стратегії на загальнодержавному рівні і тим більше потребується тактичних заходів, націлених на обмеження корумпованої поведінки публічних службовців на місцях.

В умовах трансформації моделей публічного управління в перехідному суспільстві має сенс проведення в країні в цілому і на територіальному рівні антикорупційних реформ, які можуть бути реалізовані незначним публічним потенціалом. Інструментами таких змін можуть бути посилення підзвітності публічних службовців по результатах роботи, упорядкування процесу прийняття управлінських рішень в напряму посилення спрямованості на покращення задоволення потреб громадянського суспільства, спрощення адміністративних процедур і зменшення можливостей для безкарності владних інститутів.

Модель антикорупційної стратегії повинна повністю реалізувати антикорупційні ініціативи, забезпечити трансформацію суспільних відносин в

напряму демократизації і відкритості публічного управління. Для цього, потрібні широкомасштабні дії держави по інформуванню громадськості, проведенню навчальних заходів і створенню ініціативних груп по боротьбі з проблемами корупції, призначенню контрольних органів за діяннями політиків, високопосадовців, бізнесменів, ЗМІ, лідерів громадських організацій тощо. Слабке публічне управління та відсутність ініціативи інститутів громадянського суспільства не дають можливості провести суспільні трансформації антикорупційних процесів.

В цих умовах, децентралізація має стати результативним інструментом запобігання корупції, підвищити прозорість та публічність органів місцевого самоврядування перед громадами, сприяти виникненню нових горизонтальних та територіальних структур управління, кожна з яких буде мати чіткі повноваження по оподаткуванню, здійсненню витрат та регулюванню антикорупційної політики. Підвищення зарплати публічним службовцям та зменшення розбіжностей в шкалі доходів, теж можуть істотно вплинути на корупційні процеси в сторону їх зменшення і уповільнення. Разом з тим, досвід показує, що підвищивши зарплату в публічній сфері можна збільшити вартість посад та викликати наступні корупційні діяння.

Враховуючи суто національні інституційні умови формування корупційних ризиків, визначивши ступінь ефективності систем адміністрування антикорупційних заходів на територіальному рівні можна побудувати локальну антикорупційну політику з чітко визначеними пріоритетами подолання корупційних дій. Відновлюючи верховенство права, посилюючи інституційне забезпечення та підзвітність публічних структур антикорупційна політика досягне цілей відкритості і прозорості механізмів прийняття владних рішень, обмеженості втручання держави в управління ресурсним потенціалом територіальних громад, результативності соціально- економічних перетворень на територіальному рівні.

Децентралізаційні процеси та реформи в економічній сфері територіальних громад є ефективним способом успішно реалізувати локальні

антикорупційні стратегії, створити територіальні антикорупційні інститути, діяльність яких буде максимально прозорою, відкритою та відповідальною за корупційні процеси. Діяльність органів влади, при наданні соціальних послуг на територіальному рівні, повинна будуватись на дотриманні європейських стандартів демократії та принципів європейської хартії про місцеве самоврядування.

Прийнятий в Україні у 2020 році ВР Закон «Про засади державної антикорупційної політики на 2020 – 2024 роки» запропонував Антикорупційну стратегію України [28]. Складові стратегії поділяються на визначення концептуальних підходів антикорупційної політики з 2020 по 2024 рік, механізмів її реалізації, акцентування уваги на шляхах вирішення проблеми подолання корупції. Концепцією нової антикорупційної політики окреслено удосконалення інструментів у запобіганні корупції та мінімізації корупційних ризиків [28].

Пропонується модернізувати Закон « Про запобігання корупції» покращивши моніторингові інструменти, координацію дій, посилити повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції, створити відкриту інформаційну систему моніторингових дій, реалізувати антикорупційну стратегію на територіальному рівні, переглянути систему періодичної звітності реалізації антикорупційної політики, визначити терміни проведення антикорупційних заходів, уточнити положення про статистичні звітності тощо [28].

Антикорупційні стратегічні напрями 2020 – 2024 років спрямовані на «підвищення ефективності системи запобігання та протидії корупції через успішну реалізації антикорупційної політики, посилення негативного ставлення громадянського суспільства до корупційних дій, подолання проблеми конфлікту інтересів та неетичної поведінки, через посилення фінансового контролю, партійної доброчесності та удосконалення виборчого процесу. Важливою складовою стратегії є уточнення та конкретизація напрямів запобігання корупції у пріоритетних галузях, а саме економіці, податковій

системі, митній діяльності, будівництві, земельних відносинах, обороні, судових органах, прокуратурі та поліції. В новій стратегії зроблено акценти на забезпеченні невідворотності відповідальності за корупційні дії» [28].

З прийняттям даної стратегії формуються умови, які створюють можливості спільно вирішити проблеми подолання корупційних процесів через оптимізацію функціональної структури діяльності місцевих органів влади та органів державного управління, посилити прозорість та ефективність публічних комунікацій, сформувати альтернативні практики управління боротьбою з корупцією, покращити інструменти державного контролю реалізації стратегії, посилити відповідальність публічної влади за корупційні процеси.

Корупція поширюється в усіх секторах суспільства, продовжують невпинно зростати корупційні ризики, тому потрібен постійний національний діалог між державою приватним сектором, інститутами громадянського суспільства. Такий діалог, посилить національну відповідальність за боротьбу з корупцією та перевірить політичну волю та прихильність тих, хто розробляє політику, виконавців та всіх інших зацікавлених сторін, включаючи приватний сектор та пересічних громадян. Він має бути спрямований на підтримку наукових кіл, засобів масової інформації, груп громадських активістів та громадськості загалом, щоб отримати адекватну інформацію в боротьбі з корупцією.

Національний діалог по подоланню корупції має відбуватись через заохочення лідерства в усіх секторах суспільства, досягнення прихильності у боротьбі з корупцією ЗМІ, громадських організацій, визначення пріоритетів на основі поваги до етичних та моральних цінностей, тобто потрібна національна коаліція протидії корупції. Це потребує також наявності національного координаційного механізму запобіганню корупційним діям, який забезпечить подолання дублювання функцій органів публічної влади, правоохоронних органів та спеціалізованих антикорупційних органів.

На рівні територіальних громад повинна бути створена максимальна автономія забезпечення діяльності локальних антикорупційних структур, повна

свобода дій по визначенню пріоритетів і розподілу ресурсів відповідно до потреб територій. В територіальних громадах потрібні антикорупційні наглядові органи, що можуть організувати регулярне навчання, технічну підтримку, дати професійну консультацію. Корупція розвивається, і як таке оновлення та забезпечення кадрами з новими навичками та технологічними інструментами, щоб бути ефективними в боротьбі. Навіть, якщо ресурси використовуються ефективно з найкращими технологіями, боротьба з корупцією потребує кваліфікованості, прозорості та цілісності в усіх секторах, які займаються запобіганням корупції. Запобігати корупції та боротися з нею є метою просування послуг верховенства права та економічного розвитку.

Стратегічне планування та звіти про хід впровадження необхідно проводити щоквартально на зустрічах ініціативних груп при сприянні координаційних органів де різні сектори представлять інструменти впровадження стратегії та механізми координації. Лідери повинні мати політичну волю, щоб прийняти рішення, які створять ефективні структури та належні системи на місцях та забезпечать структури необхідним потенціалом для ефективної боротьби з корупцією.

Прозорі та підзвітні системи надання послуг під загрозою корупції, що ще більше загрожує добробуту громадян, управлінню демократичними процесами та чесній бізнес-конкуренції які є будівельними блоками для стійкого економічного розвитку і захисту суспільства. Корупція непропорційно завдає шкоди бідним, відволікаючи кошти, призначені для розвитку, тим самим підриваючи здатність уряду надавати базові послуги, таким чином сприяючи нерівності та несправедливості, а також перешкоджає інвестиціям та іноземній допомозі.

Стабільна демократія виступає як принцип належного управління і базується на повазі до верховенства права та ефективної громадськості, яка забезпечує справедливість для всіх. Якщо державні кошти будуть спрямовані на особисте використання, а не на боротьбу проти соціальних проблем, таких як бідність, тоді зусилля будуть марними, оскільки проекти спрямовані на

вирішення цих проблем сприймаються як можливості для корупційна діяльність і, як наслідок, неякісні продукти для таких проектів. Стратегічними цілями національних планів стратегічного розвитку повинно бути прагнення до високої економіки та створення робочих місць, розвиток інфраструктури, впровадження технології та основи для інновацій, сприяння миру, демократичному правлінню та побудові ефективних публічних установ. У корупції дуже важко досягти економічного зростання середовище, де доступ до базових послуг може бути вигідним, розвиток ключової інфраструктури не може бути досягнуто проектами завжди затверджуються на основі виплат великих хабарів і навіть якість роботи є низькою.

Посадові особи, відповідальні за процес закупівель, присуджують замовлення та тендери для підприємств, які платять хабарі та централізації послуг, таких як оплата постачальників урядом створює можливості для корупції, оскільки відповідальні посадові особи можуть лише обробляти платежі які вони отримували хабарі, оскільки підприємства борються за виживання, і це зазнає поразки вся мета розподілу обов'язків. Огляд фінансових норм і закони, які стосуються корупції, нечасті, щоб брати до уваги розгляд сучасних викликів. Громадськість неохоче повідомляє про підозри в корупції та де вони роблять, вони не хочуть бути свідками в судах через страх їхні життя. Відсутність політичної зрілості та політизованість державної служби зробити відповідальних осіб уразливими до неправильного використання та доставки обслуговування дуже погане та упереджене.

Застосування антикорупційного законодавства недостатньо для стримування корупції, оскільки покарання не відповідають збитку виникли через корупцію. Громадяни повинні діяти в межах керованої моралі та чесності за принципами верховенства права. Освіта має вчити дітей поважати закон і розвиватися їхнє моральне сумління. Цю освіту слід надати через школи, родини та загальну духовну, політичну і культурне середовище. Сім'ї відіграють ключову роль у несучості фундамент для порозуміння та солідарності, які визначають установки індивідів у соціальному середовищі.

розвиток моральної особистості також потрібно робити в школах, щоб виростити а суспільство, яке ставить колективну відповідальність над особистими інтересами.

Незалежна структура або орган, який координуватиме боротьбу з корупцією в масштабах країни є необхідною умовою для успіху впровадження та моніторингу стратегії. Цей орган повинен мати відповідні повноваження, оскільки антикорупційні зусилля можуть зустріти опір і негативне ставлення. Органам публічної влади доведеться встановити прозорість і сприяти боротьбі з корупцією. Доведеться нести відповідальність за підтримання необхідного рівня доброчесності та уникати неналежного впливу, змінюючи ставлення суспільства. Це, також відіграватиме роль моніторингу реалізації антикорупційних планів та оцінку результатів вжитих антикорупційних заходів і надання рекомендацій для постійного перегляду. Сьогодні, в умовах суспільних траннсформацій, необхідно покращити розуміння механізмів корупції та стимулювання громадянської антикорупційної позиції всіх громадян. Сучасна молодь і старше покоління, широкі маси громадськості повинні бути спрямовані на подолання корупції.

Висновки до 3 розділу

Посилення корупційних процесів, в умовах трансформування системи публічного адміністрування в напряму переходу до демократичних принципів та європейських стандартів доброчесності органів публічної влади, вимагають широкої підтримки громадянського суспільства, приватного сектору, наукового середовища. Таким чином, антикорупційна політика повинна бути спрямована на посилення вимог споживачів до якості і результативності надання державних послуг. Виховання у громадськості обізнаності та проінформованості про хід антикорупційних процесів є необхідною умовою профілактики та запобігання корупційним ризикам. В трансформаційному суспільстві корупція не повинна стати ідеологічною основою функціонування

публічного сектору, а антикорупційна політика і практика подолання корупції, мають ефективно протистояти і створювати міцну мораль та цілісність публічної системи. Потрібно посилити відповідальність усіх зацікавлених сторін у питаннях профілактики та запобігання корупції, політичних партій, ЗМІ, громадських організацій, органів публічної влади. В цих умовах, публічне лідерство має сприяти посиленню підзвітності та підвищенню моральних принципів боротьби з корупцією, яка має стати головною турботою та стимулом рішучості запобігання корупції.

ВИСНОВКИ

1. Кваліфікаційна робота була присвячена дослідженню актуальних проблем реалізації антикорупційної політики держави в умовах суспільних трансформацій. В роботі теоретично обґрунтовано причини виникнення та суть антикорупційної політики, знайшли відображення стратегічні напрями антикорупційних дій владних державних інститутів в умовах суспільних трансформацій та зростання корупційних ризиків.

2. Акцентовано увагу на необхідності системного вирішення питань активізації антикорупційного процесу на усіх рівнях публічного адміністрування, з врахуванням локальної ідентичності та особливостей управління в територіальних громадах, з метою їх сталого розвитку.

3. Висвітлено нові підходи побудови локальних антикорупційних стратегій з широким залучення громадських активістів, засобів масової інформації, приватного сектору до антикорупційних заходів, які реалізуються державним інститутами влади.

4. Публічні органи повинні створити можливості комплексної оцінки результативності антикорупційної політики громадянським суспільством, на скільки досягнуті цілі антикорупційних перетворень, виконані завдання, чи ефективні методи та заходи боротьби з корупцією.

5. Обґрунтовано необхідність національного діалогу всіх зацікавлених суб’єктів у вирішенні питань протидії корупції, який може консолідувати систему публічного адміністрування, забезпечити координованість та системність антикорупційних процесів, успішно реалізувати проекти і програми.

6. Зроблені акценти на інноваційних підходах до трансформації законодавчих норм та правил поведінки інститутів публічної влади в напряму задоволенні актуальних потреб споживачів публічних послуг.

7. Визначено роль інформації в реалізації антикорупційної політики, подоланні конфлікту інтересів, посиленні юридичної відповідальності за

корупцію. Акцентовано увагу на інструментах фінансового контролю, подоланні непрозорості політичних дій, зміну ставлення суспільства до викривачів, подоланні корумпованості системи судочинства.

8. Визначено необхідність прискорення цифрової трансформації державної влади, зменшення податкового навантаження на економічні процеси, ступеня монополізації бізнесу і влади, концентрації повноважень при прийнятті управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белл Д. Эпоха разобщенности: Размышления о мире XXI века. Д. Белл, В. Л. Иноземцев. М. : Центр исслед. постиндустр. о-ва, 2007. 304 с.

2. Соловйов В. М. Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України : монографія В. М. Соловйов. Київ :, 2012. 508 с.

3. Борьба с коррупцией в сфере государственных услуг. Хроника реформ в Грузии; Междунар. ассоциац. развития. Washington : The World Bank, 2012. 108 с.

4. Поуп Дж. Боротьба з корупцією : елементи системи державної непідкупності Дж. Поуп. Рівне : ТОВ “Планета-друк”, 2011. 488 с.

5. Роуз-Аккерман С. Коррупция и государство. Причины, следствия, реформы : пер. с англ. О. А. Алякринского С. Роуз-Аккерман. М. : Логос, 2003. 356 с.

6. Семиноженко В. П. Україна: шлях до індустріальної цивілізації Семиноженко В. П. Харків : Константа, 2005. 360 с.

7. Заурвайн К. Коррупция - возвращение “старого” мира в эпоху модерна? К. Заурвайн Пер. с нем. В. Н. Гиряева Социолог. обозрение. 2012. - Т. 11. № 3. С. 105–119.

8. Візір А. М. До питання про створення контрольного механізму конвенції ООН проти корупції: співвідношення глобального та регіонального механізмів А. М. Візір Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. Вип. 1. Луганськ : Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 63–70.

9. Конвенція Організації Об’єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : [Конвенція ООН, Міжнар. док. від 5 листоп. 2000 р.] Міжнародно-правові акти у сфері протидії корупції : зб. док. пер. з іноз. мов / заг. ред. В. М. Литвина. Київ : Парламент. вид-во, 2012. 624 с.

10. Конвенція Організації Об’єднаних Націй проти корупції: [Конвенція ООН, Міжнар. док. від 31 лист. 2003 р.] Міжнародно-правові акти у сфері

протидії корупції : зб. док. пер. з іноз. мов заг. ред. В. М. Литвина. – Київ : Парламент. вид- во, 2012. 624 с.

11. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції: [Закон України від 18 жовт. 2006 р. № 251-V] Офіц. вісн. України. – 2006. – 15 листоп. (№ 44). С. 10. Ст. 2938.

12. Про ратифікацію Кримінальної Конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією : Закон України від 18 жовт. 2006 р. № 252-V Офіц. вісн. України. 2006. 15 листоп. (№ 44). С. 41. Ст. 2939.

13. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки : Закон України від 14 жовт. 2014 р. Офіц. вісн. України. 2014. 7 листоп. (№ 87). С. 134.

14. Про запобігання корупції Закон України від 14 жовт.2014р. Офіц. вісник України. 2014. 7 листоп. (№ 87). С. 156. Ст. 24.

15. Конституція України [Електронний ресурс] : [Основний Закон України від 28 чер. 1996 р. (із змінами, внесеними згідно з 4-ма законами України в 2004– 2014 рр.)] Верховна Рада України: офіц. веб-сайт. 2014. Режимдоступу:httpzakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80

16. Хавронюк М. І. Науково-практичний коментар до Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” М. І. Хавронюк. Київ : Атіка, 2011. 424 с

17. Соловйов В. М. Теорія “раціонального злочину” як підґрунтя для антикорупційної політики В. М. Соловйов Вісн. НАДУ. 2011. № 4. С. 39–48.

18. Береза О. Д. Економічні наслідки корупції в державному управлінні В. М. Соловйов, О. Д. Береза Наук. зап. Ін-ту законодавства Верхов. Ради України. 2013. № 1. С. 154–158.

19. Кравченко С. О. Технологічні аспекти впровадження суспільних реформ [Електронний ресурс] С. О. Кравченко Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2013. Вип. 13. С. 164-178. Режим доступу : http6=%nbuv.gov.ua/j-pdf/tppd_2013_13_14.pdf.

20. Сорос Дж. Алхимия финансов Дж. Сорос.М. : Инфра-М, 2001. 416 с.

21. Соловйов В. М. Протидія корупції та бюрократизму: досвід Китаю В. М. Соловйов Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2011. № 24 (2011). С. 109–116.

22. Болл Ф. Критическая масса: как одни явления порождают другие Ф. Болл ; пер. с англ. А. Хачояна ; под ред. Г. Эрлиха. М. : Гелеос, 2008. 522 с.

23. Coomaraswamy A. (ed.) Essays in Post-Industrialism: A Symposium of Prophecy Concerning the Future of Society A. Coomaraswamy (ed). London : [s. n.], 1914.

24. Penty A. Old Worlds for New : A Study of Post-Industrial State A. Penty. London : [s. n.], 1917.

25. Penty A. Post-Industrialism / A. Penty. London : [s. n.], 1922 Riesman D. Leisure and Work in Post-Industrial Society D. Riesman Mass Leisure / Eds. E. Larrabee, R. Meyersohn. Glencoe : [s. n.], 1958. P. 363–385.

26. Bell D. The Year 2000 – The Trajectory of an Idea D. Bell Toward the Year 2000. Work in Progress. Ed. by D. Bell. – Boston : [s. n.], 1968. 340 p.

27. Bell D. The coming of Post-Industrial Society D. Bell A Venture in Social Forecasting. N.Y. : [s. n.], 1973. 400 p.

28. Проєкт Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 рр

29. Проєкт Закону України "Про засади державної антикорупційної політики на 2020 – 2024 роки. https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Antykoruptsijna-strategiya-na-2020-2024-roky-za-rezultatamy-publichnyh-obgovoren-16.09.2020.pdf